

РОЗДІЛ 6. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

НОВА ПАРАДИГМА ОСВІТИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

A NEW PARADIGM OF EDUCATION UNDER THE MODERN CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY

У статті розкриті особливості становлення нової парадигми освіти за сучасних умов розвитку інформаційного суспільства. Виявлено, що основна мета нової парадигми освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства полягає в ініціативному впровадженні найкращих світових моделей та форм використання інформаційно-комп'ютерних технологій у закладах освіти, вкладанні ресурсів та зусиль у розвиток вітчизняних інноваційних продуктів, механізації та комп'ютеризації освітнього процесу. З'ясовано, що основним завданням ІКТ в освіті є створення умов, за яких володіння інформаційними та комп'ютерними технологіями стане головною вимогою до навичок на всіх етапах життя для кожного. Встановлено, що ключовою передумовою нової освітньої парадигми є відхід від моделі освіти, що базується на знаннях, до моделі освіти, що базується на компетентностях, розвиток яких у здобувача освіти може бути забезпечений лише через активну творчу діяльність, змістовне залучення до змісту освіти на рівні, що забезпечує пізнавальний потенціал. Встановлено, що розвиток інформаційного суспільства пов'язаний з інтенсивним процесом формування нової освітньої парадигми, що ґрунтується на зміні базової концепції людини та розвитку людини через освіту. Визначено, що у новій освітній парадигмі здобувач освіти є не об'єктом виховного впливу, а суб'єктом пізнавальної діяльності, діалогічні та інтерактивні стосунки між викладачем і здобувачем освіти визначають основну форму організації освітнього процесу. Визначено, що нова освітня парадигма дасть можливість майбутнім фахівцям не тільки встигати за вражаючим зростанням знань та інформації, а й розвивати знання, а також нові виробництва, технології, оскільки саме освіта за своєю суттю орієнтована на майбутнє і закладає основу для майбутніх змін у суспільстві. Нова парадигма якості освіти в інформаційному суспільстві має базуватися на інноваційності освітньої діяльності, нових способах передачі знань, застосуванні інноваційних методик та досягненні нового рівня неперервної освіти. Визначено, що удосконалення системи освіти на основі інформаційних технологій і широке впровадження її в навчальні програми призведе до появи відкритої системи освіти – віртуальних закладів освіти.

Ключові слова: освіта, освітній процес, заклад освіти, інформаційні та комп'ютерні технології, інформаційне суспільство.

The article reveals the peculiarities of the formation of a new paradigm of education under the modern conditions of the development of the information society. It was revealed that the main goal of the new paradigm of education in the conditions of the development of the information society is the proactive implementation of the best global models and forms of use of information and computer technologies in educational institutions, investment of resources and efforts in the development of domestic innovative products, mechanization and computerization of the educational process. It was found that the main task of ICT in education is to create conditions under which mastery of information and computer technologies will become the main skill requirement at all stages of life for everyone. It has been established that the key premise of the new educational paradigm is the departure from the model of education based on knowledge to the model of education based on competences, the development of which in the learner can be ensured only through active creative activity, meaningful involvement in the content of education at the level which provides cognitive potential. It has been established that the development of the information society is connected with the intensive process of forming a new educational paradigm, which is based on the change of the basic concept of a person and the development of a person through education. It was determined that in the new educational paradigm the learner is not the object of educational influence, but the subject of cognitive activity, dialogic and interactive relations between the teacher and the learner determine the basic form of organization of the educational process. It was determined that the new educational paradigm will enable future specialists not only to keep up with the impressive growth of knowledge and information, but also to develop knowledge, as well as new productions and technologies, since education itself is oriented towards the future and lays the foundation for future changes in society. The new paradigm of the quality of education in the information society should be based on the innovativeness of educational activities, new methods of knowledge transfer, the application of innovative methods and the achievement of a new level of continuous education. It was determined that the improvement of the education system based on information technologies and its widespread introduction into educational programs will lead to the emergence of an open education system – virtual educational institutions.

Key words: patriotic education, preschool children, preschool education, preschool educational institutions.

УДК 378.02:316.42
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.3.36>

Борак І.В.,
аспірант
Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії
імені Тараса Шевченка,
викладач
Кременецького медичного фахового
коледжу імені Арсена Річинського

Постановка проблеми. Україна проходить складний процес змін у різних сферах діяльності. Вважається, що найбільшій уваги заслуговує

освіта, тому що без висококваліфікованих спеціалістів важко здійснити прогресивні зміни в інших видах діяльності. Насамперед, йдеться про

формування творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця, формування потреби в самореалізації та самовираженні не лише під час навчання, а й протягом усього життя. Відбувається переорієнтація освітнього процесу від формування до розвитку, в результаті чого формується модель фахівця, що відповідає таким критеріям, як професійна мобільність, адаптованість до інформаційного простору, нових умов, високий рівень інтелекту, знань, умінь і навичок, творчі здібності, критичне мислення, самостійність, ініціативність, прагнення до самовдосконалення.

З огляду на вищезазначене актуалізується необхідність глибоких реформ у сфері освіти, які передбачають не лише зміну освітньої парадигми, а й фундаментальну реорганізацію практичної та технологічної бази, зміну ціннісних орієнтацій освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями становлення освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства займалися такі науковці як Р. Богачев, І. Богдановський, Д. Дзвінчук, В. Довгань, О. Запороженко, І. Козубовська, О. Крюков, О. Льовкіна, О. Повідайчик, О. Пометун, І. Попович, О. Радченко та інші.

Метою статті передбачено розкрити особливості становлення нової парадигми освіти за сучасних умов розвитку інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Роль віртуального спілкування в сучасному інформаційному суспільстві надзвичайно зросла. Обсяг інформації, що надходить до людей через віртуальне спілкування, у багато разів перевищує обсяг інформації в межах природного спілкування. З огляду на те, змінюється вся технологія збору та роботи з інформацією.

В умовах модернізації сучасної національної системи освіти перед нашою державою постає непросте завдання – забезпечення відповідності основних підходів, принципів та засобів освітнього процесу сучасним вимогам переходу до епохи інформаційного суспільства. Основна мета полягає в ініціативному впровадженні найкращих світових моделей та форм використання інформаційно-комп'ютерних технологій у закладах освіти, вкладанні ресурсів та зусиль у розвиток вітчизняних інноваційних продуктів, механізації та комп'ютеризації освітнього процесу. Це робиться для того, щоб не відходити від світового прогресу, а входити в глобальне інформаційне суспільство. Поставлений виклик вимагає кардинального перегляду існуючого підходу до організації національної системи освіти, яка традиційно будувалася навколо трьох елементів: «дошкільна освіта» – «базова середня освіта» – «вища освіта». Він забезпечує певний рівень накопичення знань, необхідних для переходу до наступного етапу

розвитку освіти. Адже сьогодні вже недостатньо просто отримати певні знання, яких вважалося достатніми «на все життя». Настав час зміни парадигми освіти, основною прерогативою якої є всебічна комп'ютеризація освітніх систем та установ, повна комп'ютеризація освітніх процесів та їх інтеграція в національні та глобальні мережі [1].

Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) в Україні має бути перспективним і одночасним на всіх етапах освітнього процесу (від дошкільної освіти до підготовки наукових кадрів і «університетів третього покоління»). Основним завданням ІКТ в освіті є створення умов, за яких володіння інформаційними та комп'ютерними технологіями стане головною вимогою до навичок на всіх етапах життя для кожного.

У цьому контексті досягнення головної мети сучасної освіти полягає у формуванні компетентностей здобувачів освіти шляхом активного навчання через діалог. Спілкування пробуджує думку, а позиції і рішення народжуються в активній пізнавальній діяльності. Адже компетентність здобувача освіти – це не лише модульне вираження його знань, умінь і ставлень, а й складне особистісне утворення, що включає мотиваційний, когнітивний, соціальний та поведінковий компоненти [2].

У ситуації переходу до нової парадигми розвитку освіти, коли оновлюються такі індивідуальні цінності, як самовиховання та саморозвиток, метою освіти стає підготовка фахівців із широким спектром знань та досвіду, здатністю розпізнавати та впроваджувати інновації в навчальній діяльності, особистісному та професійному розвитку впродовж життя.

Ключовою передумовою нової освітньої парадигми є відхід від моделі освіти, що базується на знаннях, до моделі освіти, що базується на компетентностях.

Розвиток компетентностей здобувача освіти може бути забезпечений лише через активну творчу діяльність, змістовне залучення до змісту освіти на рівні, що забезпечує пізнавальний потенціал. Вибір і забезпечення цього рівня для кожного здобувача освіти залежить від викладачів і відповідних засобів навчання. Усі ці виклики сьогодення гостро вимагають розгляду загальних характеристик і норм освітньої діяльності, форм і методів, що складають освітній процес, на якому системно базуються інноваційні педагогічні парадигми. Плідна спроба в цьому плані пов'язана із запровадженням стратегії Нової української школи як інноваційного мультидисциплінарного освітнього проекту, спрямованого на розвиток суб'єктної позиції учнів на основі їх здатності мислити, активності, готовності до діалогу, рефлексії та співробітництва. Реалії сьогодення свідчать, що досягнення цілей і завдань Нової української школи та

накопичення на їх основі смислів і методів є свідченням поступового переходу української освіти до інноваційної освітньої парадигми.

Розвиток інформаційного суспільства пов'язаний з інтенсивним процесом формування нової освітньої парадигми, що ґрунтується на зміні базової концепції людини та розвитку людини через освіту. По-перше, змінюється найважливіша освітня мета, яка тепер полягає у створенні умов для самовизначення, саморозвитку та самореалізації особистості, а не в передачі знань від викладача до здобувача освіти. Ці освітні стратегії базуються на синергії розуміння освітньої системи як надзвичайно складної, нелінійної, відкритої та самоорганізованої системи.

У новій освітній парадигмі здобувач освіти є не об'єктом виховного впливу, а суб'єктом пізнавальної діяльності, діалогічні та інтерактивні стосунки між викладачем і здобувачем освіти визначають основну форму організації освітнього процесу. Результатом є активна творча діяльність здобувача освіти, яка далека від традиційної освітньої моделі передачі знань від викладача до здобувача освіти. Сучасний професіонал не тільки володіє певним рівнем знань, але й шукає та знаходить інформацію, необхідну для вирішення конкретного спеціалізованого завдання чи проблеми, використовує різні джерела інформації для вирішення виробничих завдань, постійно навчається. Отримання знань – єдине джерело стійкої конкурентоспроможності в сучасних умовах [3].

Отже, нова освітня парадигма дасть можливість майбутнім фахівцям не тільки встигати за вражаючим зростанням знань та інформації, а й розвивати знання, а також нові виробництва, технології, оскільки саме освіта за своєю суттю орієнтована на майбутнє і закладає основу для майбутніх змін у суспільстві.

Ще однією складовою нової освітньої парадигми є ідея наступності. Варто обрати реальний шлях переходу від старої структури «освіта на все життя» до нової структури «освіта для життя». Безперервність навчання означає, що людина постійно навчається, переходячи від одного виду навчальної діяльності до іншого, від нижчого рівня до вищого, без тривалих перерв. Безперервність освіти має забезпечувати максимальну можливість успішного руху особистості в інтелектуальному просторі суспільства. Вже сьогодні освіта набула характеру невід'ємної частини життя багатьох людей, які не обмежені суворими умовами навчання і не уявляють свого прогресу без постійного навчання та самоосвіти [4].

Нова парадигма якості освіти в інформаційному суспільстві має базуватися на інноваційності освітньої діяльності, нових способах передачі знань, застосуванні інноваційних методик та досягненні нового рівня неперервної освіти. Формування

інновацій в освітній діяльності має бути пов'язане з підвищенням якості освіти як загальнонаціональної, соціальної та індивідуальної стратегії [5].

Сьогодні нова освітня парадигма поступово займає своє місце у світі досліджень. Вона передбачає організацію системи освіти, в якій засвоєння матеріального змісту, формування культури дослідження та розвиток інтелекту є нерозривними процесами. Здобувачі освіти вчаться самостійно осягати знання, розвивають навички самостійної пізнавальної діяльності. Виховний процес, формування гуманістичної спрямованості особистості, її вимог, сфери мотивації – це нові елементи сучасної освітньої парадигми в умовах розвитку інформаційного суспільства. Нова парадигма освіти має бути зосереджена на вихованні ціннісного ставлення до діяльності, оскільки в освітньому процесі створюються умови для побудови індивідуальної дослідницької траєкторії, зокрема дослідницьких проєктів і дослідницької діяльності [5].

Необхідною умовою реалізації сучасної освітньої парадигми є створення особливого середовища існування, в якому кожен здобувач освіти усвідомлює важливість своєї навчально-пізнавальної діяльності, оцінює важливість набутого досвіду та орієнтується на успіх. Крім того, прагнення до успіху, яке домінує в мисленні здобувачів освіти, можна розглядати як основу самореалізації.

Активний розвиток інформаційних технологій відкриває перед системою освіти великі перспективи: свободу вибору методології, стилю та засобів навчання, які виявляють і розкривають творчі здібності окремих здобувачів освіти; формування науково-методично обґрунтованої системи освіти на основі нових інформаційних технологій.

Пріоритети впровадження інформаційних, комунікаційних та цифрових технологій в освіту включають [6]: розробку та впровадження процедур національного рівня, верифікацію, стандартизацію та сертифікацію, створення відповідних національних стандартів, гармонізацію з міжнародними освітніми ресурсами для забезпечення необхідного рівня досконалості вітчизняних електронних освітніх ресурсів; локалізацію та імплементацію міжнародних та європейських стандартів розвитку освіти та розробку стандартів цифрових компетентностей у навчальних предметах; створення технологічної інфраструктури загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних навчальних закладів та управління освітою, зокрема на базі хмарних технологій, для освітньо-збалансованого та змістовного використання сучасних ІКТ у створенні навчальних курсів та електронних освітніх ресурсів.

Проникнення ІКТ в освітній процес створює умови для докорінного оновлення як практичної, так і технічної сторін навчання, що значно збагачує

систему дидактичних технологій, засобів навчання тощо. Впровадження нових інформаційних технологій в освітній процес є об'єктивним процесом розвитку освіти. Збільшення та подальше вдосконалення комп'ютерної техніки розширює можливості викладачів використовувати комп'ютерну техніку для успішного освоєння навчального матеріалу здобувачами освіти. Останні розробки в галузі інформаційних технологій змінюють спосіб їх застосування в різних сферах в процесі навчання. Використання сучасних інформаційних технологій в освіті є однією з найважливіших і стабільних тенденцій розвитку освітнього процесу. В останні роки інформаційно-комунікаційні технології все ширше використовуються при вивченні більшості навчальних предметів у вітчизняних закладах освіти.

Висновки. У сучасному інформаційному суспільстві перехід від традиційної освітньої парадигми до освітньої парадигми інформаційного суспільства означає відмову від розуміння освіти як набуття усталених знань та ідеології викладача як носія готових знань. Нові інформаційно-комунікаційні технології в навчанні дозволяють посилити освітній процес і підвищити швидкість сприйняття, глибину осмислення і засвоєння величезних обсягів знань. Удосконалення системи освіти на основі інформаційних технологій і широке впровадження її в навчальні програми призведе до появи відкритої системи освіти – віртуальних закладів освіти. Впровадження відкритої системи освіти може відбутися за рахунок дистанційної освіти, яка

розглядається як різновид системи освіти, в якій переважно використовуються технології дистанційного навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дзвінчук Д., Довгань В., Крюков О., Радченко О. Освітній простір в інформаційному суспільстві та «суспільстві знань» як чинник ефективності держави. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. С. 10-30.
2. Пометун О. Нова українська школа – перехід до нової парадигми освіти. Світові виклики сучасній освіті: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Громадська організація «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури», м. Умань, Україна, 2022. С. 83-85.
3. Запорожченко О. В. Антропологічні аспекти інформаційного суспільства та нові освітні стратегії. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Історія. Філософія. Політологія. 2020 № 19. С. 57-60.
4. Богачев Р. М., Богдановський І. В., Льовкіна О. Г. Парадигма розвитку соціогуманітарного знання й освіти в інформаційному суспільстві. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2021. Вип. 32. С. 8-13.
5. Козубовська І. В., Повідайчик О. С., Попович І. Є. Нова освітня парадигма в педагогічній освіті Великої Британії [монографія] / Ужгород: АУТДОР ШАРК, 2017. 220 с.
6. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття». 2020. Випуск 1. С. 27-36.